

Ю. Ф. ШКВОРЕЦЬ, канд. екон. наук

(Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, м. Київ)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 3, с. 61–63

Утвердження в Україні інноваційної моделі економічного зростання потребує державного сприяння щодо створення та ефективного функціонування інноваційної інфраструктури, особливо на міжгалузевому і регіональному рівнях.

Досвід промислово розвинених країн, країн Південно-Східної Азії, а також Східної Європи, Балтики і Росії свідчить, що широке і ефективне впровадження нових технологій, комерційна реалізація результатів досліджень і розробок можливі лише за умов функціонування розгалуженої інноваційної інфраструктури, зокрема таких утворень, як технопарки і технополіси, інноваційні та технологічні центри, бизнес-інкубатори, а також консалтингові, лізингові, інформаційні, сервісні, страхові фірми, центри колективного користування унікальним науковим устаткуванням та приладами, сертифікаційні, інжинірингові, маркетингові центри тощо.

Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” та Концепцією науково-технологічного та інноваційного розвитку України передбачається подальший розвиток організаційно-правових засад забезпечення діяльності структур, які поєднують науково-дослідну діяльність з виробництвом і реалізацією на ринку наукомісткої продукції. Ці питання також чітко визначені в Посланні Президента України до Верховної Ради України у 2000 р.

Основною метою створення таких науково-виробничих зон, як технополіси, технопарки, є досягнення тісного зближення наукового потенціалу регіону з матеріально-технічною базою промисловості, скорочення тривалості інноваційного циклу, деконцентрація наукового потен-

ціалу великих міст, забезпечення вирівнювання науково-технологічного та інноваційного розвитку різних регіонів. За оцінками експертів, в Україні налічується близько 40–60 територій, де доцільно створювати технополіси та технопарки.

Створення інфраструктури наукової та інноваційної діяльності, комерціалізації результатів НДДКР, збереження розвиненої мережі малого інноваційного підприємництва є одним з небагатьох шляхів відновлення економіки, розвитку науки і освіти.

Водночас в Україні процес створення технопарків та інкубаторів інноваційного бізнесу, інноваційних центрів та інноваційних структур інших типів, незважаючи на досить потужний науковий і промисловий потенціал, перспективність та потенційні можливості розвитку зазначених інноваційних структур для багатьох регіонів України, знаходиться на початковій стадії. Він поки що є несистемним, епізодичним. Відсутня відповідна державна довгострокова програма розвитку. Активізація цього процесу значною мірою залежить від ініціативи органів місцевої влади, окремих інститутів і підприємств.

Основними ознаками технопарків поряд із створенням і продажем високотехнологічної наукомісткої продукції повинні бути регіональна належність цих структур, спільне використання їх складовими земельної ділянки та інфраструктури і обов'язкове функціонування в їх межах інкубатора інноваційного бізнесу.

Створювані нині на базі окремих академічних науково-технологічних комплексів України технопарки відповідають лише першій ознаці, в них

не передбачається “виращування” малих інноваційних підприємств у бізнес-інкубаторах.

Крім того, такі технопарки організуються як група організацій, підприємств, яка діє на підставі договору без створення єдиної юридичної особи. Тобто зі створенням технопарків практично нічого в організаційному плані не змінюється у порівнянні з академічним науково-технологічним комплексом (концерном), що вже призводить до певних неузгоджень при реалізації інноваційних проєктів технологічного парку.

Суттєвими проблемами, які не дають змоги повною мірою відтворити досвід промислово розвинених країн щодо створення технологічних та наукових парків, є відсутність належної законодавчої та нормативно-правової бази, механізмів фінансово-кредитної, податкової та організаційної підтримки з боку державних структур (за винятком трьох академічних технопарків), відповідного методичного забезпечення. Нині в Україні є лише окремі фрагменти нормативно-правової бази для створення технопаркових структур, проте їх роль і місце у загальній структурі державного управління науково-технічним та виробничо-технологічним розвитком на базі інноваційної моделі відродження економіки України ще й досі не визначені остаточно. У свою чергу, така ситуація не сприяє широкому залученню в інноваційну діяльність інтелектуального потенціалу науковців і винахідників. Практично немає фахівців у галузі підготовки підприємців і менеджерів для технопарків та інкубаторів малого інноваційного бізнесу.

Стратегія розвитку в Україні інноваційної інфраструктури повинна бути спрямована:

- на посилення регіонального аспекту у створенні територіальних інноваційних структур;
- на розроблення і здійснення економічного механізму щодо державної фінансової підтримки інноваційної інфраструктури на стартових періодах її створення, економічних підойм і стимулів її подальшого ефективного функціонування, залучення позабюджетних джерел фінансування, зокрема венчурних фондів, надання безплатних послуг і таких, що надаються на пільгових засадах, для підприємств і організацій, що входять до складу технопарків і технополісів;
- на організаційну підтримку інноваційної інфраструктури шляхом удосконалення органів управління цими структурами, діяльності спеціальних міжвідомчих органів, розробки і реалізації державних програм, затвердження пріо-

ритетних напрямків діяльності технопаркових структур;

- на законодавче і нормативно-правове забезпечення створення і ефективного функціонування інноваційної інфраструктури.

Технополіси, технопарки, інноваційні центри, як правило, необхідно насамперед створювати з метою забезпечення прориву у принципово нових галузях інноваційної діяльності в регіонах з розвинутим потенціалом академічної, вузівської та галузевої науки, а також ВПК, де функціонують наукові центри НАН України і Міністерства освіти і науки України.

Інші складові інноваційної інфраструктури слід створювати як у складі технопарків, так і автономно.

З метою стимулювання створення і функціонування технопарків, технополісів, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів та інших інноваційних структур податкові, митні, валютні пільги, що надаються академічним технопаркам, необхідно поширити на інші подібні структури.

Інноваційні та інвестиційні проєкти, які виконуються у пріоритетних напрямках діяльності технопаркових структур, повинні першочергово отримувати кошти з кредитів, що надаються під державні гарантії іноземними державами, банками, міжнародними фінансовими організаціями, іншими фінансово-кредитними установами, зокрема Українською державною інноваційною компанією.

Для фінансової підтримки малих інноваційних підприємств, що проходять період становлення в бізнес-інкубаторах, необхідно створити мережу венчурних (ризикових) фондів.

Розвиток інноваційної інфраструктури в Україні слід здійснювати поетапно з урахуванням досвіду піонерських структур. З цією метою доцільно розробити та реалізувати спеціальну державну програму до 2010 р.

Неообхідно створити і надати державну підтримку діяльності Всеукраїнської біржі інновацій та відповідних регіональних бірж.

Слід запровадити практику щорічного проведення Всеукраїнської та регіональних ярмарок (виставок) інноваційних технологій і продукції та Всеукраїнського конкурсу інноваційних проєктів.

Подальшій інтеграції науково-технічної, інноваційної і виробничої сфери для виходу на міжнародний ринок високотехнологічної продукції сприятиме впровадження міжнародних стандартів системи якості серії “DIN EN ISO 9000 ff”.

Поряд із українською державною системою сертифікації продукції (УкрСЕПРО) слід створити альтернативні системи сертифікації, посилити роботу з акредитації національних органів сертифікації в найавторитетніших іноземних сертифікаційних організаціях.

З метою вдосконалення організаційного забезпечення процесу створення і функціонування технопаркових структур функції координації і загального методичного керівництва цими роботами, а також роботами зі створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон доцільно покласти на єдиний міжвідомчий орган.

Щоб підвищити ефективність управління технопарками, необхідно створити для цього асоці-

ації, консорціуми, акціонерні товариства з наданням їм права юридичної особи.

Для законодавчого і нормативно-правового забезпечення функціонування інноваційної інфраструктури слід розробити законопроекти “Про інноваційну інфраструктуру” (або доповнення до Закону України “Про інноваційну діяльність”), «Про поширення дії Закону України “Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків “Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”, “Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона”, “Інститут монокристалів” на інші технопарки та інноваційні структури”».

Необхідно також підготувати низку нормативних актів з цих питань.